HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ואקדש (א) לך מקודשת [א]מדין ערב לאו אף ע״ג דלא מטי הנאה לידיה קא משעביד נפשיה האי איתתא נמי אע״ג דלא מטי הנאה לידה קא משעבדא ומקניא נפשה [א]הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני עבד כנעני לאו אף ע״ג דלא קא חסר ולא מידי קא קני נפשיה האי גברא נמי אע״ג דלא קא חסר ולא מידי קא קני לה להאי איתתא [ב]תן מנה לפלוני ואקדש אני לו מקודשת מדין שניהם ערב לאו אף ע״ג דלא קא מטי הנאה לידיה קא משעבד נפשיה האי איתתא נמי אע״ג דלא קא מטי הנאה לידה קא מקניא נפשה מי דמי ערב האי דקא קני ליה קא חסר ממונא האי גברא קא קני לה להאי איתתא ולא קא חסר ולא מידי עבד כנעני יוכיח דלא קא חסר ממונא וקא קני נפשיה מי דמי התם הך דקא מקני קא קני הכא האי איתתא קא מקניא נפשה ולא קא קניא ולא מידי ערב יוכיח אע״ג דלא קא מטי הנאה לידיה משעבד נפשיה בעי רבא הילך מנה ואקדש אני לך מהו אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא מקודשת אמר ליה רב אשי למר זוטרא אם כן הוה ליה נכסים שיש להם אחריות נקנין עם נכסים שאין להם אחריות ואנן איפכא תנן [ג]נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה אמר ליה מי סברת דאמרה ליה אגב [ג]הכא באדם חשוב עסקינן דבההיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה גמרה ומקניא ליה נפשה איתמר נמי משמיה דרבא [ד]וכן לענין [ג]ממונא וצריכא דאי אשמועינן קידושין משום דהא איתתא ניחא לה בכל דהו כדריש לקיש [ד]דאמר ר״ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו אבל ממונא אימא לא ואי אשמועינן ממונא משום דאיתיהיב למחילה אבל קידושין אימא לא צריכא: [ה]אמר רבא [ה]התקדשי לי לחציי מקודשת חצייך מקודשת לי אינה מקודשת אמר ליה אביי לרבא מאי שנא חצייך מקודשת לי דאינה מקודשת אשה אמר רחמנא ולא חצי אשה ה״נ איש אמר רחמנא ולא חצי איש א״ל [ו]הכי השתא התם [ו]איתתא לבי תרי לא חזיא אלא גברא מי לא חזי לבי תרי וה״ק לה דאי בעינא למינסב אחריתי נסיבנא אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא וניפשטו לה קידושי בכולה מי לא תניא [ו]האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ואפי׳ למ״ד אין כולה עולה [ז]ה״מ היכא דמקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו אבל מקדיש דבר שהנשמה תלויה בו הויא כולה עולה מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת הא לא דמיא אלא להא [ח]דאמר רבי יוחנן [ח]בהמה של שני שותפין הקדיש חציה [ט]וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה שמע מינה תלת

שמע

ואקדש אני לך. וכשנתנו לו א״ל התקדשי לי מקודשת ואע״ג דלא מטי הנאה לידה: **מדין ערב.** ממה שמצינו בתורה שהערב משתעבד למלוה[ט] אנו יכולין ללמוד: **הילך מנה והתקדשי לפלוני.** והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו: **מקודשת.** ואע״ג דממונא לאו של משלח הוא: **מדין עבד כנעני.** דתנן במתני׳ לקמן (דף כב:) קונה את עצמו בכסף ע״י אחרים שאחרים פודין אותו בממונן והוא קונה עצמו ויוצא לחירות ואע״ג דלא חסר איהו בהאי ממונא מידי: **ואקדש אני לו.** לאותו פלוני במנה שתתן לו בשבילי: **מדין שניהם.** (ב) מבין שני הדינין הללו של ערב ושל עבד כנעני אנו למידין: **האי דקא מקני.** בעל העבד שהוא מקנה את העבד לחירות קא קני האי כסף שמקבל בפדיונו: **ואקדש אני לך.** והוא קיבלו ואמר לה התקדשי לי בכך: **מקודשת.** כדמפרש ואזיל טעמיה לקמיה: **שיש להן אחריות.** אדם הוקש לקרקעות[י] דכתיב (ויקרא כה) והתנחלתם אותם לרשת אחוזה: **עם נכסים שאין להם אחריות.** שמוכר או נותן לו קרקעות ומטלטלין וזה מושך המטלטלין והקרקעות קנויים לו במשיכת המטלטלין: **ואנן איפכא תנן.** שצריך לקנות הקרקע באחד מן הדברים שהקרקע נקנה בהן כגון כסף או שטר או חזקה דנעל וגדר ופרץ כל שהוא והמטלטלים נקנים אגבן: **באדם חשוב עסקינן.** שאינו רגיל לקבל מתנות: **בההיא הנאה כו׳.** שתרצה זאת לתת פרוטה לאדם שיפייסנו לזה לקבל הימנה מתנה: **וכן לענין ממונא.** הנך שמעתא דרבא דילפינא קידושין מדין ערב ומדין עבד כנעני כן לענין ממונא מכר לו שדה ואמר לו תן הכסף לפלוני ושדי מכורה לך בו קנה מדין ערב הילך מנה ותהא שדך מכורה לפלוני קנה אותו פלוני השדה מדין עבד תן מנה לפלוני ותקנה לו שדי בו קונה מדין שניהם: **ניחא לה.** להיות נקנית בכל דהו בקנין כל שהוא ואפילו בטובת הנאה בעלמא: **טן דו.** בגופים שנים בעל ואשתו ואפילו אינו לה אלא לנוות בעלמא: **דאיתיהיב למחילה.** שאדם רשאי למחלו: **אשה אמר רחמנא.** כי יקח איש אשה: **איש אמר רחמנא.** כי יקח איש: **איתתא לבי תרי.** להנשא להם אי אפשר הילכך האי לא קדיש אלא פלגא וחצייה נשאר לאחר א״כ אינה מקודשת לזה: **ניפשטו קידושי בכולה.** כי אמר חצייך מקודשת לי דהא מקודשת בלשון הקדש[כ] קאמר לה: **ואפי׳ למ״ד כו׳.** פלוגתייהו במסכת תמורה[ל]: **התם בהמה היא.** ושלו היא ואין מעכב על ידו מלהתקדש לפיכך יש כח במאמרו לפשוט והכא דעת אחרת יש חשובה כמותו המעכבת בדבר שאם אין[מ] אשה רוצה אינם קידושין וזו לא נתרצה אלא לחציה לפיכך אין דיבורו תפיס בה: **הא לא דמיא כו׳.** מסקנא דתירוצא הוא אין דבר זה דומה אלא לבהמה של שני שותפין דאיכא דעת אחרת המעכבת בה והתם לא אמרי׳ דתקדש כולה ע״פ האחד: **ואינה קריבה.** הואיל ובתחלת הקדישה לא נראית לקרב שלא קידשה אלא חציה ותמכר ויקריב אחרת בדמיה: **ועושה תמורה.** אם המיר בה: **ותמורתה כיוצא בה.** דאינה קריבה דמכח קדושה דחויה באתה:

בעלי

אם כן הו״ל נכסים שיש להם אחריות. פי׳ בקונטרס דאדם הוקש לקרקעות דכתיב והתנחלתם אותם לרשת אחוזה וקשה דההוא קרא כתיב בעבד[א] אבל בן חורין לא איתקש אלא דוקא בדמי עלי לפי ששמין אותו כעבד כדאיתא בפ״ק דסנהדרין (דף טו.) ועבד נמי פלוגתא היא בפ״ק דב״ק (דף יב.) אי כמקרקעי אי כמטלטלי דמי ונראה דלאו דוקא יש להם אחריות אלא אף כי נמי אין להם אחריות לא מצינו מטלטלין נקנין אגב מטלטלין דנכסים שאין להם אחריות לא שייך בהו אגב[ב] א״נ י״ל דה״ק ע״כ אי אשה נקנית אגב מטלטלין שדה נמי נקנה אגב מטלטלין שהרי קנין כסף דאשה ילפינן משדה קיחה קיחה ואם אין שדה נקנה מהיכא תיתי באשה[נ]: **ונפשטו** קידושי בכולה מי לא תניא כו׳. תימה דבריש תמורה (דף יא:) יליף רגלה של זו עולה ובדבר שהנשמה תלויה בו מקרא דכתיב[ס] כל אשר יתן ממנו לה׳ וגבי אשה לא כתיב קראי וא״כ מאי פריך הא לא דמו להדדי ונראה שלכך דקדק רש״י ופירש דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה וכדאמר בריש פירקין דאסר לה אכ״ע כהקדש שאדם עושה אותה כהקדש לפיכך יש להיות דינה כהקדש אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו לישני דלעיל (דף ו.) על זה לא היה מקשה ונפשטו קידושי בכולה לפירוש זה: **וחזר ולקחה.** הא דנקט וחזר ולקחה ולא נקט בהמה של שני שותפין שהקדיש כל אחד חציה משום דלא שייך התם ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה דשותפין אין ממירין כדאמר בתמורה (דף יג.) ובפ״ק [דזבחים] (דף ו.): **ואפי׳** למאן דאמר אין כולה עולה. התם (תמורה יא:) מפרש למאן דאמר דאין כולה עולה מה יעשה ממנה וקאמר דימכרנה לצרכי עולות חוץ מדמי הרגל שהקדיש ופריך היאך יפטר זה מעולתו הא הויא ליה עולה חסירה ומשני כגון דאמר הרי עלי עולה כמו שאמלאנה[ע]:

מסורת הש״ס

א) [ע״ז סג:], ב) [לקמן כו. וש״נ], ג) [ע״ז סג:], ד) כתובות עה. יבמות קיח: לקמן מא. ב״ק קיא., ה) [גיטין מג.], ו) לקמן מג:, ז) חולין סט: קלה. תמורה י. יא. ערכין ד:, ח) [זבחים יב. תמורה כו. כריתות כז.], ט) [ב״ב קעג ע״ב, ע״ש], י) [מגילה כג ע״ב, ולקמן כב ע״ב], כ) [לעיל ב ע״ב], ל) [יא ע״ב], מ) [בדפו״ר: האשה רוצה וכו׳ לא נתרצית], נ) [וע׳ תוס׳ מגילה כג: ד״ה שמין], ס) [ויקרא כז, ט], ע) [ע״ש בתמורה באמר הרי עלי עולה בחייה וע׳ פרש״י שם ויש לייסב קלת],

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ ואקדש אני לך: (ב) רש״י ד״ה מדין שניהם משני הדינין כצ״ל ותיבת מבין נמחק:

◆

מוסף רש״י

קא משעבד נפשיה. באמירה בעלמא בלא קנין (רשב״ם ב״ב קעג:). **נכסים שיש להם אחריות.** קרקעות, שאחריות כל אדם, (סלוה) [המלוה] והנושה בחבירו עליהן לפי שקיימין ועומדין לפיכך נסמכין עליהן (לקמן כו.). לפי שאין דליקה שולטת בהן ואינן אובדין (רשב״ם ב״ב קנ:). **נכסים שאין להם אחריות** מטלטלין ושטר (שם עז:). **נכסים שאין להם אחריות נקנין עם כו׳.** בדבר שהוא קנין לקרקע ואינו קנין למטלטלין (ב״מ מז.). אם מכר מטלטלין עם קרקע, כיון שקנה לוקח את הקרקע באחד משלשה קניינים, נקנים מטלטלין עמה (לקמן כו.). **טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו.** טן דו, גופים שנים, כל דהוא בעל (יבמות קיח:). משל הדיוט הוא שהנשים אומרות טוב לשבת עם גוף שנים משבת אלמנה (כתובות עה. וכעי״ז לקמן מא.) כלומר אשה בכל דהו ניחא לה (ב״ק קיא.). **דבר שאין הנשמה תלויה בו.** כגון מן הארכובה ולמטה (ערכין ה.). **הקדיש חציה.** אחד מהם (זבחים יב.). **ואינה קריבה.** הואיל ובתחלת הקדישה לא נראה להקריב, דחצייה היתה חולין ודחוי מעיקרו הוא, הלכך אינה קריבה עוד ותרעה ולוקחין בדמיה אחרת (שם). הואיל ומתחלה כשהקדיש חציה לא היתה ראויה ליקרב דלא קדשה לחציה וכיון דלא הוי דידיה לא פשטה קדושה בהסיא שעתא בכולה, דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו (תמורה כו. וכעי״ז כריתות כז.). **ועושה תמורה.** דהא אינה דשותפין (זבחים יב.).

עין משפט נר מצוה

מז א מיי׳ פ״ה מהל׳ אישות הל׳ כב סמג עשין מח טוש״ע אה״ע סי׳ כט סעי׳ ה:

מח ב מיי׳ שם הל׳ כא סמג שם טוש״ע שם סעי׳ ג:

מט ג מיי׳ שם הל׳ כב סמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ כו סעי׳ ט:

נ ד מיי׳ פ״א מהל׳ מכירה הל״ט סמג עשין כב טוש״ע חו״מ סי׳ קל סעי׳ ג ד ה ו ז וע״ש בב״י:

נא ה ו מיי׳ פ״ג מהל׳ אישות הל״ט טוש״ע אה״ע סי׳ לא סעי׳ ח:

נב ז מיי׳ פט״ו מהל׳ מעשה הקרבנות הל״ב:

נג ח מיי׳ שם הל״ד ופסק דקריבה ולא כר״י [עיין כ״מ]:

◆

גליון הש״ס

גמ׳ וחזר ולקחה והקדישה. ע׳ גטין מג ע״ב תד״ה גמרו:

◆

מוסף תוספות

א. דהיינו דוקא עבד כנעני דעליה כתיב קרא דוהתנחלתם. תוס׳ מגילה כג: ד״ה שמין. ב. אלא לפי שדומה יותר לנכסים שיש להם אחריות נקטיה לרבותא. תוס׳ הרא״ש.

◆

תוס׳ ר״י הזקן

דלא מטי. הנאת ממון לידיה שכל הממון נוטל האחר וזה נכנס ערב. בההיא הנאה. דקא מהימן ליה שנותן ממונו לאחר מפני שהוא ערב גמיר ומשעבד נפשיה. והתקדשי לפלוני. ואותו פלוני אומר לה הרי את מקודשת לי בהנאה שיש ליך בשבילי שנותן ליך פלוני המנה שתתקדשי לי קונה האשה, אע״פ שאינו חסר ממון שהרי עבד כנעני קונה עצמו בכסף על ידי אחרים שפודין אותו ואפילו נתן לה הפלוני המנה על מנת שתתקדש לו והוא אומר לה עתה כך מקודשת שהנאה יש לה עתה שאם לא תתקדש אין לה במעות כלום. ומסתברא שאם נתאכלו המעות קודם שיאמר לה האחר זה הלשון שאינה מקודשת שהרי בשעה שהוא אומר כך הויא להו מלוה ולא דמי להתקדשי לי בזה לאחר שלשים יום [להלן נט, א]. דקא מקנה. העבד וזהו האדון קני הכסף מיד אחרים שפודין אותו. [הילך מנה ואקדש אני לך]. ופי׳ שהוא אומר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך. נכסים שיש להם אחריות. כגון קרקעות ואדם איתקש לקרקע והיה סבור המקשה שהטעם הוא אגב שקנה המעות במשיכה קנה האשה. **ואנן איפכא תנן.** במתני׳ דהאי פירקא [להלן כו, א]. **הכא** מיירי שהוא אדם חשוב שאינו רגיל לקבל מתנות ויש לה הנאה בשקבל מתנה הימנה והוא אמר לה הרי את מקודשת בהנאה שיש לך כשקבלתי מתנה ממך, אבל אם לא הוי אדם חשוב ליכא הנאה ונמצא שמתקדשת בלא דבר ואינם קדושין כלל, ואע״ג דאמר לה הרי את מקודשת בהנאה שיש ליך כשקבלתי מתנה ממך, דאי לא תימא הכי למה לי למימר באדם חשוב, הכי איבעי ליה למתני מי סברת דאמר לה אגב, הכא דאמר לה בההיא הנאה, וכ״כ הרי״ף והר״ם ז״ל [אישות פ״ה הכ״ב]. **וכן לענין ממונא.** תן מנה לפלוני ואתן לך ביתי כיון שנתן המנה קנה הבית, וכן הילך מנה ותן ביתך לפלוני, וכן תן מנה לפלוני ואתן לו ביתי כיון שנתן לו המנה ג״כ קנה הבית. וצ״ע למה לא הביא הר״ם ז״ל [מכירה פ״א ה״ו] אלא תן מנה לפלוני ואתן לך ביתי. **אבל קדושין.** שאינה יכולה למחול אימא לא, צריכא. **אשה.** כי יקח איש אשה. **לא חזיא.** דאשת איש אסורה לאחר והוה ליה כמאן דאמר התקדשי לי ולאחר. אבל כי אמר לחציי ונתרצית ונתן לה כסף או שטר מקודשת, לא רצה לומר שאין לה בו אלא החצי, אלא רצה לומר הואיל והרשות בידי ליקח אשה אחרת אקחנה ותהיה אשתי את ואחרת. וכתב רבינו מאיר פשיטא שהרשות בידו, ותירץ דאפילו לא אפשר למיקם בסיפוקייהו דאמרינן ביבמות [סה, א] שאינו רשאי, הכא רשאי, דכאילו התנה לה בפירוש דמי. ודעת הר״ם [אישות פ״ג ה״ט] כפי׳ קמא. **בכולה.** דהואיל וקדשה לחציה דבר שהנשמה תלויה בה קידש. **התם בהמה.** שלו וליכא אלא דעת המקדש והואיל והקדיש אבר שהנשמה תלויה בו כולה רוצה לקדש. **הכא.** איכא דעת האשה, ואע״פ שהוא כוון לכולה היא לא כיוונה אלא לחציה, ולא דמיא הא אלא לבהמה של שני שותפין שאם הקדיש חציה אינה קדושה כולה.